

ARBEIDSRETTE

DOM

Avsagt: 19. februar 2010 i Arbeidsretten, Oslo

Sak nr.: 7/2009

Lnr. 9/2010

Dommere: Jakob Wahl
Elin Nykaas
Trond Dolva
Tove Stangnes
Lars Chr. Berge
Kjell Bjørndalen
Tore Ulleberg

Saken gjelder: Spørsmål om beregningsgrunnlaget for tilskuddsordninger til NKF.

Norsk Kabinforening

Advokat Jan Fougner

mot

Næringslivets Hovedorganisasjon, med
NHO Luftfart, og
Scandinavian Airlines System Denmark
Norway Sweden

Advokat Erik C. Aagaard

DOM

- (1) Saken gjelder spørsmålet om tilskuddet til velferds- og forsikringsordninger i Vedbæk-avtalene av 3. august 2002 skal beregnes av "lønsummen" for samtlige kabinansatte eller om grunnlaget må begrenses til medlemmer av Norsk Kabinforening (heretter NKF) og eventuelle uorganiserte, samt hvilke lønnelementer som inngår i begrepet "lønsummen".

Overenskomstforholdet

- (2) Under tariffrevisjonen i 2002 (K02) inngikk SAS Scandinavian Airlines Norge AS, nå Scandinavian Airlines System Denmark Norway Sweden (heretter SAS) og NKF to avtaler om tilskuddsordninger til gruppelevsforsegning og velferdstiltak. Avtalene som er datert 3. august 2002 er benevnt Vedbæk-avtalene.

- (3) I avtalen om forsikring heter det:

"Mellom på den ene side SAS og på den andre side NKF er det d.d. avtalt, at der fremover med virkning fra 01. marts 2002 afsættes 0,75 % af lønsummen for CC med base OSL (pers. nr. 3 xxxx). Dette beløp skl anvendes til delvis dekning av NKF's egne gruppelevsforsegninger for de kabineansatte.

NKF's kollektive forsikringsordninger har som formål å trygge de kabinansatte ved sykdom, uføre og død. Dagens ordninger er bygget opp med dette formål for øye. Foreningen har til hensikt å forsterke og videreutvikle disse trygghetsordninger i fremtiden. NKF administrerer selv disse forsikringsordninger.

Beløpet udbetales to gange årlig, d. 31. marts og d. 30. september – første gang d. 30. september 2002 for perioden 01. marts. – 30. jun. 2002.

For midler anvendt til ovenstående formål er parterne enige om, at revisjon foretas av registrert eller statsautorisert revisor med henblikk på utferdigelse av erklæring om, at utbetalinger er skjedd i henhold til formålet. Denne erklæring sendes STODK etter avslutning av hvert regnskapsår."

- (4) Avtalen om tilskudd til velferdstiltak lyder som følger:

"Kurs-, kompetence- og velfærdstiltak i NKF's regi.

Mellom på den ene side SAS og på den anden side NKF er det d.d. aftalt, at SAS med virkning fra 01. marts 2002 og fremover betaler et beløp svarende til 0,25 % af lønsummen for CC med base OSL (pers. nr. 3xxxx) til NKF. Dette beløb skal anvendes til fordel for CC med base OSL; herunder til kursus-, kompetence- og velfærdstiltak i regi af NKF.

Beløpet udbetales to gange årlig; d. 31. marts og d. 30 september – første gang d. 30. september 2002 for perioden 01. marts. – 30. jun. 2002.

NKF aflægger årlig revideret regnskab for anvendelsen af dette beløp til OSLOK-H."

- (5) Bakgrunnen for opprettelsen av protokollene var at det etter at partene var ferdige med lønnsforhandlingene i 2002 gjensto en pott på ca 4,5 millioner kroner, tilsvarende ca. 2 %

av lønssummen. NKF ønsket at beløpet skulle legges på lønnsstigen. Av hensyn til smitteeffekt var dette uaktuelt for SAS. Det ble derfor oppnådd enighet om at 1 % av summen skulle legges på lønnsstigen per 1. januar 2003. Den resterende 1 % ble fordelt ved de to Vedbæk-avtalene. Forhandlingene om K02 ble først avsluttet da Vedbæk-avtalene var undertegnet. Av protokollen fra de avsluttende forhandlingene datert 3. august 2002 følger det:

”KOLLEKTIVAVTALSÖVERENSKOMMELSE

Mellan å ena sidan SAS och å andra sidan NKF avseende CC avlönade enligt norsk löneskala och tjänstgöringsplacerade i Norge.

1. Kollektivavtalet mellan parterna prolangeras med följande ändringar och tillägg:

A. Per den 1 mars 2002 höjs lönetariffen med 4,5 % för AH/AS och 5 % för AP. Dubbla lönetrin bortfaller. Nye lönetrin AH/AS respektive AP. Per d. 01. januari 2003 indføres nyt fast tillägg på 1 %.

B. Avtalsperiod: 01 mars 2002 – 28 februari 2003

C. Ändringar i kollektivavtalet:

[...]

2. Lokala avtal mellan SAS och NKF

[...]

- Forsikring; 0,75 % av lønesum

- Kompetenceudvikling

[...]

- (6) Under tariffrevisjonen i 2004 ble partene enige om en lønnsreduksjon på 10 %. Det ble ikke foretatt endringer i de omtvistede avtalene.
- (7) Våren 2004 ble det besluttet å slå sammen den norske delen av SAS-konsortiet og Braathens AS til SAS Braathens AS. De ansatte ble overført til det sammenslåtte selskapet 1. januar 2005. I SAS var det om lag 1100 kabinansatte. Hovedtyngden av disse var organisert i NKF, mens de øvrige var uorganisert. De kabinansatte i Braathens utgjorde ca. 700. Disse var organisert i Braathens Kabinforening, nå SAS Braathens Kabinforening (SBK) eller uorganisert. Begge foreningers tariffavtaler ble videreført i det nye selskapet.
- (8) Ved tariffrevisjonen i 2006 (K06) ble det ikke oppnådd enighet i forhandlingene mellom SAS og NKF og forhandlingene ble brutt. Et av kravene fra SAS var at Vedbæk-avtalene skulle termineres, noe NKF motsatte seg. Da heller ikke megling førte frem, gikk NKF til arbeidsnedleggelse. I et meglingsdokument utferdiget til meglingsmannen i forbindelse med bruddet skrev SAS at formålet med forhandlingene var å sørge for like lønns- og arbeidsvilkår for alle kabinansatte. Primært ønsket bedriften én tariffavtale for samtlige kabinansatte, men de kunne inngå to avtaler forutsatt at det ikke var reelle forskjeller i lønns- og arbeidsvilkårene. Om terminering av avtalene sto det følgende:

”4.11 Terminering av lokale avtaler

I forbindelse med kollektivforhandlingene i 2002 ble det etablert 2 avtaler med NKF. Begge

avtaler forutsetter innbetalinger fra bedrift til forening, og i sum utgjør betalingen 1 % av aktuell lønnsmasse.

Bedriften ønsker å terminere begge disse avtalene, men har signalisert vilje til å diskutere en utløsningsordning for avtalene.

Bedriften har argumentert med likebehandlingsprinsippene, da det etter bedriftens syn ikke er mulig å regulere slike ordninger ulikt mellom foreninger innenfor samme tariffområde. Det har videre vært et poeng for virksomheten å etablere et avtaleverk i henhold til ”norsk standard”, og slike avtaler vil være et brudd med dette.”

- (9) Den 8. april 2006 kom partene til enighet om ny tariffavtale. I protokollen som avsluttet forhandlingene heter det blant annet:

”[...]

Partene er enige om å videreføre avtaler datert 3. august 2002 i Vedbæk, henholdsvis ’Lokal avtale forsikring’ og ’lokal avtale om kurs-, konferanse- og velferdstiltak’. Partene er enige i at NKF og baseledelsen sammen diskuterer ulike kompetansetiltak som er tilgjengelig for alle kabinansatte i SAS Braathens. Alle kabinansatte gis også mulighet for forsikringsordningen.”

- (10) I overenskomsten mellom Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO), NHO Luftfart og SAS Braathens AS på den ene siden og NKF på den andre siden for perioden 2006 – 2008 heter det blant annet i § 1 om overenskomstens omfang:

”Denne overenskomst omfatter CC ansatt og i tjeneste i SAS Braathens, herunder tjenestegjøring på F50 (Vestlandsproduksjonen) og interkontinentale ruter.”

- (11) Etter at forhandlingene med NKF var avsluttet avholdt SAS møte med SBK 20. april 2006. I protokollen fra møtet heter det:

”Sak: Avklaringer ifm K-06
[...]

Partene er enige om at det i fremtiden skal utvises åpenhet i alle forhold knyttet til inngåtte avtaler. Partene skal uten unødig opphold gjøre hverandre kjent med eventuelle tidligere inngått avtaler som ikke er kjent for partene.

Videre er følgende punkter avtalt mellom partene:

[...]

2. Forsikring

NKF’s avtale om helseforsikring vil bli gjenstand for juridiske vurderinger i regi av NHO for å avklare alle sider ved avtalen. Hvis ordningen velges videreført skal denne ordningen også gjøres gjeldende for SBK’s medlemmer.

3. Kompetansetiltak

For å oppnå likebehandling av fagforeningene innenfor kabinområdet tilføres SBK midler tilsvarende 0,25 % av den totalt lønnsmassen for SBK’s medlemmer.

Dette gjøres gjeldende fra og med 1.1.2005, og opprettholdes inntil avtalen avvikles i sin helhet.

[...]”

Sakens bakgrunn

- (12) SAS har utbetalt tilskudd til NKF siden 1. mars 2002. Av dokumentasjonen fremgår det at utbetalingene ikke har vært foretatt til de avtalte tidspunkt, og at NKF gjentatte ganger har purret på utbetalingene. Slike purringer ble sendt per epost 11. mars og 6. april 2005 fra sekretær i NKF Christian Haanæs. I svar fra controller i SAS, Sven Yngve Johansen, datert 6. april 2005 står det:

”Jeg har snakket med Henriksen og vi ønsker en presentasjon fra dere på forvaltningen av de tidligere utbetalte beløp. Dette dreier seg om store summer og derfor ser vi at avtalen også følges på dette punktet.

Kom gjerne tilbake med tid og sted. Vi kan evt. Ta det inne på Drammensveien hvis det passer best.

Inntil da må vi avvente med de utestående utbetalingene til dere.”

- (13) I epost 7. april 2005 sendte Haanæs følgende melding til Johansen:

”Jeg gir opp dere på dette punktet.

Jeg har avklart denne vanskeligheten dere fremviser med Svein Henriksen..

Nå er det igjen en endret holdning, hva er det egentlig som foregår?. Har Svein vanskeligheter med å holde det han sier i samtaler, han sa da vitterligen at dette var iorden etter konsultasjon med deg, men det er det igjen altså ikke.

Du vet like godt som meg at dette har fungert rimelig bra siden avtalen ble underskrevet, vanskeligheten oppsto ifjor.

Hvis Henriksen kan finne tid til å snakke med Thomas Pira på hvorfor avtaleteksten ser slik ut så hadde det vært fint.

Det er det henstilt til Svein om tidligere også så det burde være gjort forelengte siden, men det har visst gått i glemmeboken.

Vi kommer nå til å beregne oss en rente på det utestående når tallene er klare, noe de uansett burde være på det nåværende tidspunkt.

Kan du sende de over !!!!!

Jeg overlater dette til John Lyng for utredning.

En presentasjon kan dere nok få når det passer, men jeg kan love deg at det er mer presserende ting på agendaen akkurat nå.

Vi anser dette for å være trenering og det svært overraskende at dere ikke forstår at de tiltakene disse pengene går til på mange måter løser problemer dere ellers ville fått i forhandlinger.

Dette siste gjelder særlig forsikringskrav.

Dessuten kan dere kanskje vurdere om dere hadde fått til en kompetanseøkning på datasiden ved å arrangere datakurs selv hvor dere skulle fått inn crew på fritiden for å bedrive kompetanseøkning.

Det tror jeg hadde vært vanskelig, SAS har forsøkt det tidligere på Crew Campus.

Vi har hatt ca. 6500 kursere inne siden vi begynte og prisen SAS betaler pr. individ for dette kan ikke dere matche, by far.

Som du skjønner er jeg rimelig oppgitt for å si det pent og jeg regner med at vi da får ta en annen vei mot målet.

Igen, tallene skulle du ha uansett, kan du sende over beløpene slik at jeg kan foreta en renteberegning på utestående.”

- (14) Den 22. september 2005 sendte Haanæs en ny epost til Johansen hvor han skrev følgende:

”Takk for siste innbetaling.

Nå nærmer jo 30. september seg med stormskritt og neste forfall i henhold til avtalene er nær forestående.

Jeg har ikke hatt tid til noen presentasjon el. over hva kurs komp. pengene går til, men nå har vi ihvertfall i all rettferdighets navn, tilbud til våre kolleger fra ex BU på datakurs.

Vi har allerede et par påmeldinger etter første dagen. Forøvrig håper jeg at dere stoler på meg når jeg sier at de uavkortet går til oppbygging av kompetanse på datasiden, andre kurs/opplegg og diverse andre arrangementer i kollegial ånd o.l.

[...]”

- (15) Den 15. mars 2006 sendte Haanæs epost til SAS ved Knut Hausken hvor han skrev blant annet:

”[...]

Har du en mulighet til å gi meg en oversikt over lønnsmassen på Oslo basen for de kabinansatte, gjerne separert i ex SAS og ex BU om mulig, men ikke avgjørende. Jeg skal jo ha han Yngve til å betale ut litt penger igjen og ser at forrige utbetaling i fjor var litt ymse.

[...]”

- (16) Etter at partene var kommet til enighet om ny overenskomst, sendte Haanæs 12. april 2006 følgende epost til personaldirektør Synnøve Braathen:

”Som et resultat av forhandlingene og som en betingelse for tilskudd i henhold til vår avtale med selskapet om forsikringer skal alle kabinansatte nå omfattes av en behandlingforsikring. Ordningen er plassert gjennom vår megler i Skandia. Jeg trenger alle kabinansattes navn, adresse og helst tel. nr om mulig slik at jeg kan melde alle inn så raskt som mulig. Det gjelder alle våre medlemmer, dvs ex SAS, alle ikke medlemmer fra ex SAS og alle ex BU uavhengig av organisasjonstilhørighet. Håper dette lar seg ordne så raskt som mulig.”

- (17) Samme dag sendte Haanæs melding til foreningens forsikringskontakt i Faktor forsikring. Her het det:

”[...]

Vi har nå kommet i havn med vår kjære arbeidsgiver og det medførte at vi skal ha absolutt alle med i behandlingforsikringen og at vi adm. som før. Det er her snakk om ca 1800 kabinansatte, det er vel hyggelig. Tror du vi kan få en liten kvantumsrabatt her?

[...]”

- (18) Den 26. mai 2006 sendte Haanæs purring på navnelistene til personaldirektøren. Samtidig sendte han epost til Johansen hvor det blant annet sto:

”Jeg vil også påpeke at det i årets forhandling ble lagt til grunn at hele lønnsmassen skulle utgjøre grunnlaget for beregningen av tilskuddet fra 1. mars fordi vi tar inn alle kabinansatte i behandlingforsikringen vi nå kommer til å administrere for SAS. Likeså gir vi adgang til alle kabinansatte, medlemmer eller ei, å delta i vår kursvirksomhet og andre opplegg som går over kurs, kompetanse og velferdsordningen. Beløpene blir da høyere fremover, bare så du er klar over det.”

- (19) Utbetalingene ble foretatt i juni. Haanæs sendte en ny epost til Johansen 8. september 2006. Her het det:

”Så var det tid for maset mitt igjen.

Denne gangen er det viktig at vi får tilskuddet i henhold til hele lønnsmassen for hele kabinen, ikke bare ex SK som tidligere.
Det borger avtalen for og derfor har vi tilbudt all kursvirksomhet for alle uansett tidligere foreningstilhørighet.
I henhold til avtalen K 06 administrerer vi også for selskapet en behandlingsforsikring som alle kabinansatte skal ha.

[...]

- (20) Haanæs sendte deretter ny purring på navnelister til personaldirektøren 19. september 2006 hvor han skrev blant annet:

”Polisen har ligget klar siden mai og det har vært to kjente tilfeller nå som ikke har vært dekket. Dette er en avtale og helt ukomplisert for dere å gjøre noe med.

Jeg har sjekket med datatilsynet for formålet og de har ingen innvendinger til at lister kan distribueres.

[...]

- (21) I svaret fra SAS ved Svein Henriksen 16. oktober 2006 het det:

”Jeg har møtt ”motbakke” i forhold til oversending av lister. I tillegg er det generelt en reaksjon på løsningen. Det betyr forsinkelse, og en helhetlig vurdering av denne ordningen.

Det er nye problemstillinger som er dukket opp, og jeg skal forsøke å klargjøre de for deg i starten av neste uke.”

- (22) På bakgrunn av ”henstillingen om å få oversendt liste med navn, adresse og personnummer til alle kabinansatte i SAS Braathens AS” ble det avholdt forhandlingsmøte 31. oktober 2006. Av protokoll fra møtet følger det:

”SAS Braathens viste til protokollen mellom NHO/NHO Luftfart/SAS Braathens og Norsk Kabinforening NKF, datert 8. april 2006.

Bedriften fremholdt at alle kabinansatte naturligvis vil bli gitt mulighet for forsikringsordning i samsvar med nevnte protokoll. Bedriften vil håndtere forsikringsordningen for de kabinansatte som er medlemmer i SAS Braathens Kabinforening (SBK), som er NKF's konkurrerende fagforening tilsluttet Parat/YS, i samarbeid med SBK. Bedriften vil i denne sammenheng ikke oversende NKF lister med personaldata for kabinansatte som er medlemmer hos en konkurrerende fagforening. Anmodningen som er fremsatt i henvendelse som er signert Marit Berger Røsland blir derfor ikke overkommet.

NKF's syn:

NKF viste til protokollen mellom NHO/NHO Luftfart/SAS Braathens og Norsk Kabinforening NKF, datert 8. april 2006. Av denne fremgår klart at ”Lokal Avtale forsikring”, datert 3. august 2002, skal videreføres. Det ble vist til at protokollens formulering: ”Alle kabinansatte gis også mulighet for forsikringsordningen”, innebærer at ordningen ikke kun er ment som et tilbud til NKF's medlemmer. NKF er avhengig av å få oversendt lister over alle kabinansatte i SAS Braathens for å kunne videreføre ordningen slik tariffavtalen bestemmer. Dette var arbeidsgiver inneforstått med da avtalen ble undertegnet. Når SAS Braathens nekter å utgi denne informasjonen, foreligger dett tariffbrudd fra selskapets side. NKF fremholdt at SAS Braathens benytter de samme argumentene mot å utlevere lister med personaldata som de benyttet mot selve ordningen under tarifforhandlingene. SAS Braathens måtte akseptere en videreføring av forsikringsavtalen som en del av K06, og selskapet har da ikke anledning til å trenere

vedtaket ved å nekte å utgi informasjon nødvendig for at NKF skal få videreføre ordningen. NKF fastholdt at SAS Braathens plikter å utgi lister med persondata i henhold til gjeldende tariffavtale.

Partene kom ikke til enighet og NKF vil bringe tvisten inn for sentrale forhandlinger med NHO/NHO Luftfart.”

(23) 28. mai 2007 sendte Haanæs følgende brev til personaldirektør Oppegaard:

”Tariffavtalen fra K-02. Protokollene vedr.- Forsikring- Kurs-, kompetence- og velfærdstiltag i NKF’s regi

Disse avtalene er en del av tariffoppjøret i K-02 og ordningene har siden avtalene ble inngått, løpt uendret.

Kopi av avtalene vedlegges.

I K-06 bragte arbeidsgiver opp spørsmålet om å avvikle disse avtalene. Norsk Kabinforening aksepterte verken avvikling eller endring.

[...]

Arbeidsgiver har ikke betalt de beløp som forfalt 30. mars 2007.

Norsk Kabinforening har grunn til å mistenke at utbetalingene som fant sted for 2. halvår 2006 er for lav, og ikke beregnet i samsvar med og på grunnlag av lønsmassen for ’CC med base OSL’.

På denne bakgrunn ber Norsk Kabinforening om møte for å avklare om det foreligger uenighet mellom partene med hensyn til grunnlaget for beregningen av de beløp som etter avtalene skal remitteres Norsk Kabinforening, og den økonomiske virkning av forsinket betaling.

Norsk Kabinforening ber om at arbeidsgiver i rimelig tid før møtet dokumentere den samlede lønsmassen for ’CC med base OSL’, og tilkjenner om arbeidsgiver tolker ’CC med base OSL’ som samtlige CC i SAS Braathens, eller bare de CC som er knyttet til Oslo-basen og at lønsmassene til CC ved basene i Trondheim og Stavanger holdes utenfor beregningsgrunnlaget.

Norsk Kabinforening ber om dokumentasjon for den lønsmasse som danner grunnlaget for utbetalingene i 2006, og den lønsmasse arbeidsgiver mener skal danne grunnlaget for utbetalingene i 2007.

Vi imøteser Deres snarlige reaksjon på denne henvendelse.”

(24) Oppegaard svarte på brevet 22. juni 2007. Dette brevet er ikke fremlagt.

(25) Den 24. september 2007 sendte Haanæs epost til blant andre Oppegaard for på nytt å purre på utbetaling av tilskudd per 30. mars 2007 samt minne om betaling per 30. september 2007. Etter det opplyste hadde controller Johansen sluttet, og det hadde hersket en viss usikkerhet omkring hvilke lønnsposter som skulle inngå i beregningsgrunnlaget. Av eposten følger det blant annet:

”Tilskuddet skal bestå av ¾ prosent av lønsmassen for de kabinansatte på OSL for forsikring samt og ¼ prosent av samme til kurs/kompetansetiltak.

Beregningsgrunnlaget er; Løneart 1070, 1630 og 1645 etter det som ble oppgitt mars 2002 da avtalene ble effektuert.”

(26) Oppegaard svarte på eposten samme dag:

”I brev av 22. juni d.å. til NKF har undertegnede redegjort for SAS syn på spørsmålet vdr lokal forsikring jf avtalen med SAS konsortiet av 3. august 2002. Slik jeg forstår denne mail er spørsmålet om selve betalingen selve saken. Jeg skal sjekke om vi har gjort det vi skrev i vårt brev av 22. juni d.å. mht utbetaling basert på NKF’s medlemsmasse i dag.”

(27) Brevet det henvises til er svar på Haanes sitt brev av 28. mai 2007, jf. ovenfor.

(28) Svein Henriksen sendte følgende epost vedrørende Vedbæk-avtalene til økonomiavdelingen i SAS 5. oktober 2007:

”Vedlagt to avtaler knyttet til utbetalinger til NKF samt en avtale for utbetaling til SNK.

Begge avtaler forholder seg til det samme grunnlag:

Populasjon: Alle CC i SAS Norge

Lønnarter: 1070 Månedslønn, 1630 Flytillegg, 1645 Telefongodtgjørelse

[...]

Avtalene hjemler følgende utbetalinger:

NKF:

'Forsikring': Andel av 0,75 % av lønnsresultatet

'Kurs-, kompetanse- og velferdstiltak i NKFs regi': andel av 0,25 % av lønnsresultatet

SNK:

'Forsikring': Ingen utbetaling. Arbeidsgiver har etablert egen ordning.

'Kompetansetiltak': Andel av 0,25 % av lønnsresultat

Utbetalinger i 2007

Fordelingen mellom foreningen for disse utbetalinger for 2007: 64 % til NKF og 36 % til SNK

[...]

Fremtidige utbetalinger

Vi ber økonomiavdelingen følge opp de fremtidige utbetalingene basert på avtalene og den forståelse som er beskrevet i denne mailen.

HR vil ved utbetalingstidspunktene kunne opplyse om den aktuelle fordelingsnøkkel mellom foreningene. Samtidig vil vi orientere om at utbetalingene til NKF slik de er beskrevet ovenfor, sannsynligvis vil bli tvistet av NKF.”

(29) I epost til Haanæs 16. oktober 2007 skrev Henriksen følgende:

”Ref dine henvendelser til selskapet omkring grunnlag for, og utbetalinger av støtte til velferdstiltak og forsikring (Avtaler fra vedbæk 0,75 % og 0,25 %). Vi viser også til den behandling disse utbetalingene ble gitt under de oppsummerende møtene mellom SAS Norge og NKF.

Bedriften legger følgende prinsipp til grunn for utbetalingen:

Grunnlaget er alle CC i SAS Norge, og lønnarter: 1070 Månedslønn, 1630 Flytillegg, 1645 Telefongodtgjørelse

[...]

NKF mottar en andel av denne beregningen i samsvar med den forholdsmessige andel av organiserte i virksomheten. P.t. Utgjør dette 64 % det beregnede grunnlag.

[...]

Tvistehandlingen

- (30) Advokat Stokvold ba i epost av 14. januar 2008 om forhandlingsmøte med SAS. Møte mellom SAS Norge og NKF ble avholdt 28. mars 2008. Protokollen ble først undertegnet 21. april 2009 etter at stevning var sendt Arbeidsretten. Fra protokollen hitsettes:

”Protokoll fra møte mellom SAS Norge og Norsk Kabinforening – NKF – vedrørende utbetalinger i henhold til protokoller fra august 2002 i Vedbæk. – Videreføring av avtale i K06

Partene har ikke kunnet enes om noen protokoll og nedenstående er derfor begge parters utkast.

[...]

Grunnlaget for utbetalingene

Beregningsperiode: Arbeidsgiver oppfatter at man er enige om følgende:

- Beløpet utbetales den 31/3 og den 30/9 hvert år.
- Grunnlaget for utbetalingen den 31/3 er perioden 1. juli til 31. desember det forutgående år.
- Grunnlaget for utbetalingen den 30/9 er perioden 1. januar til 30. juni samme år.

- 2) **Innhold i grunnlag:** Arbeidsgiver oppfatter at man ikke er enige om innholdet i beregningsgrunnlaget.

- Arbeidsgiver har lagt grunnlønnen til grunn. Det vil si lønn, fly- og telefontillegg. Tilsvarende den lønnstabell som nå er avtalt.
- Tidligere utbetalinger har hatt det samme grunnlaget.

- 3) **Beregningsgrunnlag:** Arbeidsgiver mener at et naturlig forståelse av beregningsgrunnlag nå vil være CC ansatt i den norske virksomheten.

Avtalen i K06

Arbeidsgiver hevder at det i forbindelse med avslutning av streik i K06 ble etablert en avtale der NKF skulle administrere forsikring og kompetansetiltak for alle kabinansatte i selskapet. Arbeidsgiver kan ikke kommentere de avsluttende forhandlingene ytterligere, da de personene som var med fra selskapets side, er sluttet i selskapet.

Arbeidsgiver viste til prosess med SNK i etterkant av K06, der ovenstående avtale viste seg umulig å gjennomføre. Etter avtale med SNK administrerer selskapet en behandlingsforsikring for deres medlemmer, og i tillegg får de overført penger til egne kompetansetiltak.

Arbeidsgiver har med bakgrunn i ovenstående fordelt avtalens 1 % i henhold til den relative størrelsen mellom foreningene. Øvrige grunnlag i henhold til bedriftens redegjørelse.

Arbeidsgiver vil fremskaffe det som er mulig av det historiske grunnlaget for utbetalingene, slik at dette kan gjennomgås mellom partene.

Arbeidsgiver hevder at de økonomiske sidene av avtalen fullt ut er honorert fra selskapets side.

Partene kom ikke til enighet.

For SAS Norge

Svein Henriksen
(HR)

NKFs protokoll:
[...]

Norsk Kabinforening gjør gjeldende:

For NKF

John Lyng

I protokollene fra Vedbæk 03. august 2002 er det angitt at beregningsgrunnlaget er 'lønsummen for CC med base OSL (pers. nr. 3xxxx)'. Bakgrunnen for avtalene er at det gjensto 1 % av potten som NKF ønsket å legge flatt på lønningene, mens SAS, av forskjellige nærmere angitte hensyn, ønsket å benytte resterende del av potten til andre fordeler for de kabinansatte. NKF anfører at med lønssummen menes alle lønnsutbetalinger, ikke bare de faste utbetalinger under lønnskodene 1070, 1639 og 1645, men også de variable lønnsutbetalinger.

Dette er også en av årsakene til at beregning og utbetaling er avtalt først å skulle finne sted 3 måneder etter beregningsperiodens utløp.

Avtalens henvisning til base OSL og til en nummerrekkefølge, avgrensner de kabinansatte i SAS i Norge mot de kabinansatte i SAS i Sverige og SAS i Danmark. Den lønnsmasse som utgjør beregningsgrunnlaget er derfor lønnsmassen til alle kabinansatte i SAS i Norge.

Under de forhandlinger som fant sted etter meklingen i K-06 krevde SAS endring i protokollene fra Vedbæk som ville medføre reduksjon av beregningsgrunnlaget, fra hele lønnsmassen til den del av lønnsmassen som gjelder lønnsutbetalingene til NKF's medlemmer. SAS argumenterte med at tilbud om kurs-, kompetanse- og velferdstiltak, samt medlemskap i forsikringsordningen ville være begrenset til NKF's medlemmer, og i alle fall avgrenset mot medlemmene av SNK.

Dette avviste NKF og partene presiserte enighet om at kompetansetiltakene skulle være tilgjengelig for alle kabinansatte i SAS i Norge, og at alle kabinansatte også skulle gis mulighet for å være medlem av den av NKF etablerte forsikringsordning, jf. protokollens formulering: *Partene er enige i at NKF og baseledelsen sammen diskuterer ulike kompetansetiltak som er tilgjengelig for alle kabinansatte i SAS Braathens. Alle kabinansatte gis også mulighet for forsikringsordningene.*

Med dette ble det presisert at Vedbæk-protokollene løper videre uendret og at beregningsgrunnlaget er lønssummen for alle kabinansatte i SAS i Norge.

Norsk Kabinforening krever etterberegning og etterbetaling for perioden f o m 2. halvår 2005 i samsvar med den forståelse av Vedbæk-avtalene som Norsk Kabinforening har gjort gjeldende, samt forsinkelsesrente for forsinket betaling, jf. siste avsnitt i email av 14. januar 2008.

[...]"

- (31) Det ble deretter avholdt forhandlingsmøte mellom NKF og NHO 20. april 2009 uten at partene kom til enighet. NKF reiste deretter sak for Arbeidsretten ved stevning av 23. mars 2009. Hovedforhandling ble avholdt 26. og 27. januar 2010. Det ble gitt forklaringer av en representant fra saksøker og en representant fra de saksøkte. Seks vitner ble avhørt.

Partenes anførsler

- (32) *Norsk Kabinforening* har i hovedsak gjort gjeldende:
- (33) Ordet "lønsummen" betyr summen av lønn. Lønn er betaling for arbeid, og sum er summen av all lønn det koster å lønne arbeidstakerne. Det inkluderer både faste og variable lønnskostnader. Både lønn og sum betyr det samme på norsk og svensk. At tilskuddet bare skulle beregnes av fast lønn og faste tillegg kan ikke utledes av ordet "lønsummen" og er heller ikke gjort klart fra SAS sin side da avtalen ble inngått. Det er klart partene hadde et bevisst forhold til hva lønn er under lønnsforhandlingene. Den forståelse SAS nå legger til grunn er noe man har resonnert seg frem til i ettertid. I overenskomsten for øvrig er variable tillegg inkludert i lønssummen. Dersom de variable tillegg ikke skal tas med i

beregningen av lønn, fremgår dette eksplisitt av bestemmelsen, jf. § 7 pkt. 7.5 og § 12 pkt. 12.2.

- (34) Det ble avtalt etterskuddsvis betaling av tilskuddene nettopp for at de variable tilleggene, som blir betalt etterskuddsvis, skulle tas med i beregningsgrunnlaget.
- (35) Lønnssummen er de samlede utgiftene til lønn, jf. ARD 1999 s. 16. Det er den naturlige forståelsen av ordet, og det er ikke holdepunkter for at partene har hatt en annen mening i Vedbæk-avtalene. Dersom arbeidsgiver la et annet meningsinnhold i ordet, måtte dette vært gjort klart overfor NKF under forhandlingene. Det fremgår av Arbeidsrettens praksis at den som vil ha noe unntatt må ta forbehold om dette, jf. ARD 1965 s. 45. Bevisbyrden for at det er gjort unntak påligger den som ønsker en særordning.
- (36) I meglingsdokumentet som ble overlevert meglingsmannen i 2006 bruker SAS ordet "lønnsmasse" om "lønsummen". Dette viser at også SAS mente at beregningen skulle foretas på grunnlag av lønnsmassen, som utgjør summen av all lønn, for samtlige kabinansatte. Dokumentet ble utarbeidet før det ble en sak om forståelsen og må derfor tillegges stor betydning.
- (37) Første gang SAS rettslig tilkjennega sitt syn på beregningsgrunnlaget for utbetalingene var i epost 16. oktober 2007. Den angivelse av lønnskoder som fremgår av epost av 24. september 2007 er opplysninger Haanæs tidligere hadde fått av Johansen. Haanæs hadde ingen formening om at dette var begrenset til fast lønn og faste tillegg og hadde derfor ingen foranledning til å protestere. Det er klart at NKF hadde reagert tidligere dersom de hadde vært kjent med SAS sin praksis. NKF reagerte på lav innbetaling i 2006, og fordi foreningen var usikre på hva som var korrekt, ble saken tatt opp med arbeidsgiver. Det ble sendt 13 purringer på forespørselen om å få oppgitt beregningsgrunnlaget før de fikk svar. SAS var klar over at partene var uenige om beregningen, jf. epost fra Henriksen til personalsjefen og økonomiavdelingen 5. oktober 2007, men drøyde likevel med å opplyse om beregningsgrunnlaget. NKF reagerte umiddelbart da de ble kjent med dette.
- (38) Virkeområde for Vedbæk-avtalene er alle kabinansatte som til enhver tid er ansatt i SAS. Det følger av Arbeidsrettens praksis, jf. ARD 2004 s. 250, pkt. XII,5, at en tariffavtale må tolkes strengt etter sin ordlyd. Det vises også til Rt. 2004 s. 297 avsnitt (49) og K. Andersen; Arbeidsretten og organisasjonene s. 132. Med "CC med base OSL" må forstås alle kabinansatte. Det kan ikke leses inn et forbehold for organisasjonstilhørighet eller annet i ordlyden. Når avtalene gjelder base OSL, (pers.nr. 3xxxx), som er nummer for de som har base Oslo, var det for å avgrense mot de kabinansatte i Sverige og Danmark som hadde samtidige forhandlinger i 2002. Utover dette er det ikke andre begrensninger i avtalene, og det har heller ikke vært partenes mening å foreta en innskrenkning av omfanget utover det som følger av ordlyden.

- (39) Hadde det vært partenes mening at det bare var medlemmer av NKF som skulle utgjøre beregningsgrunnlaget for tilskuddene, ville dette fremgått av avtalene. Det var SAS som førte avtalene i pennen, og som har bevisbyrden for at avtalene skal forstås på en måte som avviker fra ordlyden, jf. Hasselbalch; Kollektivarbejdsretten, s. 135. SAS må også bære ansvaret for eventuelle uklarheter. Det kan ikke ha vært vanskelig for SAS å presisere hva man mente i 2002.
- (40) Det er bevist og erkjent at avtalene er ment å omfatte samtlige kabinansatte, også medlemmer av SBK. Dette fremgår blant annet av protokollen fra 28. mars 2008 hvor det sies uttrykkelig at NKF skulle administrere forsikring og arrangere kompetansetiltak for "alle kabinansatte i selskapet". Denne erkjennelsen av hva partene ble enige om i protokollen av 8. april 2006 må legges til grunn. Den samme forståelsen la NHOs advokat til grunn for tilsvaret i saken. På bakgrunn av ordlyden i Vedbæk-avtalene og protokollen av 8. april 2006, samt erkjennelsene fra SAS, fremstår det klart hvem som skal inngå i beregningsgrunnlaget.
- (41) Alle vet at ting endrer seg, og at gruppen kabinansatte vil kunne variere både hva gjelder mengde og organisasjonstilhørighet. Dette har begge parter innrettet seg etter. Da SAS opprettet base i Trondheim og Stavanger ble de kabinansatte på disse basene inkludert i beregningsgrunnlaget. NKF ga alle kabinansatte, også medlemmer av SBK, adgang til kurs allerede fra innlemmelsen i 2005, jf. epost fra Haanæs av 22. september 2005.
- (42) NKF ville aldri godtatt den forståelse SAS nå legger til grunn dersom den hadde vært kjent. Dette var SAS klar over og unnlot å etterkomme de gjentatte anmodninger om å opplyse om beregningsgrunnlaget. NKF gikk ikke til streik på grunn av Vedbæk-avtalene, men det var klart et viktig anliggende for foreningen at avtalene skulle videreføres. Da partene ble enige om arbeidstid, godtok SAS øvrige krav fra NKF, heriblant opprettholdelse av Vedbæk-avtalene. Avtalene ble videreført ved protokollen av 8. april 2006 og skulle gjelde som tidligere, med samtlige kabinansatte som beregningsgrunnlag. Videreføringen av avtalene skulle sikre NKF et konkurransefortrinn ved at de skulle administrere forsikringsordningen og arrangere kurs for samtlige kabinansatte. Når det står "alle" i protokollen må det bety alle. I dette ligger en åpenbar forutsetning om at NKF har krav på tilskudd hvor også kabinansatte fra tidligere Braathens inngår i beregningsgrunnlaget.
- (43) NKF har etter avtalene krav på tilskudd av "lønsummen" også for tidligere Braathens-ansatte fra 1. januar 2005, men innser at de ved å ha reagert for sent har tapt kravet for første halvår 2005. I forhold til det kravet som fremmes, har foreningen reagert innen rimelig tid. Allerede i mars 2005 ble det bedt om grunnlag for utregningene. Først i oktober 2007 fikk NKF kjennskap til hvordan SAS har foretatt beregning av tilskuddene og reagerte umiddelbart. Det kan derfor vanskelig sies at NKF har reagert for sent.

- (44) Kravet kan ikke være tapt fordi medlemmer av SBK ikke er meldt inn i forsikringsordningen. Disse ble ikke innmeldt fordi bedriften ikke sendte navnelistene. Allerede 12. april 2006, fire dager etter at forhandlingene om K06 var avsluttet, sendte Haanæs epost til personaldirektøren og ba om navneliste over de som skulle innmeldes. Dersom det ikke var riktig forstått at alle kabinansatte skulle meldes inn, måtte SAS ha sagt fra om dette. Heller ikke når listene blir etterlyst i mai og september 2006 fikk NKF beskjed om at de har misforstått. Foreningen ble heller ikke underrettet om at SAS 20. april 2006 hadde inngått avtale med SBK.
- (45) Pengekrav kan alltid kreves oppfylt, jf. Hagstrøm og Aarbakke; Obligasjonsrett, s. 364. De eneste unntak er bristende forutsetninger og umulighet. At SBK motsetter seg å delta i NKF sin forsikringsordning er ingen bristende forutsetning. Avtalene mellom SAS og NKF krever ikke medvirkning fra SBK. Den sier ikke noe om at alle kabinansatte må delta i ordningene. Hva NKF faktisk bruker pengene til er heller ikke tema for saken. Avtalene forplikter SAS til å stille midlene til disposisjon uten forbehold. At oppfyllelse er vanskelig fordi SAS har inngått avtale med SBK i etterkant er ingen fritaksgrunn. En part kan ikke forsettlig bryte en tariffavtale og på den måte bli fri fra sine forpliktelser. SAS er forpliktet til å oppfylle sin del av avtalene og utbetale pengene.
- (46) Det kreves ikke erstatning for tap, men for manglende oppfyllelse. At SAS inngikk tilsvarende avtale med SBK til ugunst for NKF utgjør et tariffbrudd. NKF krever derfor avsavnsrente for det beløp som skulle vært betalt. Det legges til grunn at 5 % ikke kan være urimelig.
- (47) Videre kreves saksomkostninger. Det er ikke brukt tid på det faktum at SAS inngikk avtale med SBK 20. april 2006. Det fremgår klart av protokollen av 8. april 2006 at avtalene skal omfatte alle i kabinen. Når SAS inngår avtale med SBK 20. april 2006 som bryter denne enigheten, utgjør det et klart tariffbrudd fra selskapets side. NKF var gjennom avtalene gitt en konkurransefordel som bortfaller når avtalen med SBK inngås. NHO må også være medansvarlig for tariffbruddet og avsavnet. NHO har vært passive og latt SAS fortsette sin tariffstridige handling.
- (48) NKF har nedlagt følgende påstand:
- 1. Scandinavian Airlines System Denmark Norway Sweden dømmes til å etterbetale til Norsk Kabinforening inntil kroner 8.129.811,-.**
 - 2. Scandinavian Airlines System Denmark Norway Sweden dømmes til å betale erstatning til Norsk Kabinforening inntil kroner 1.023.106,-.**
 - 3. Lokale avtaler av 3. august 2002 (Vedbæk-protokollene) skal forstås slik at Scandinavian Airlines System Denmark Norway Sweden betaler til Norsk Kabinforening tilskudd tilsvarende totalt 1 % av lønsmassen (fastlønn og tillegg til lønn) for alle kabinansatte med base i Norge.**
 - 4. Norsk Kabinforening tilkjennes sakens omkostninger.**

- (49) *Næringslivets Hovedorganisasjon*, med NHO Luftfart, og *Scandinavian Airlines System Denmark Norway Sweden* har i det alt vesentlige gjort gjeldende:
- (50) SAS har konsekvent lagt til grunn at det bare er fast lønn og faste tillegg som inngår i ”lønsummen”. Vitneforklaringen har vist at partene ved lønnsforhandlinger alltid foretar beregning og justering av lønn på bakgrunn av fast lønn og faste tillegg. Variable tillegg skal ikke medtas i en slik beregning. Dette har konsekvent vært benyttet under forhandlingene, og det har NKF vært klar over. Det er også disse elementene som har inngått i tilskuddene til NKF fra 2003.
- (51) Det fremgår av epost av 24. september 2007 at Haanæs har vært klart over dette siden inngåelsen av avtalene i 2002. Dersom NKF mente det skulle legges andre lønnsposter til grunn måtte dette vært gjort gjeldende. I mars 2002, ”da avtalene ble effektuert”, var det disse summene som var beregningsgrunnlaget for tilskuddene. Dette har det vært enighet om mellom partene, og det har aldri vært protestert på utbetalingene før i 2007. Denne delen av saken er åpenbart ugrunnet og burde vært droppet av saksøker.
- (52) Det erkjennes at garantiprovisjon og tariff tillegg skulle vært inntatt i beregningsgrunnlaget for tilskuddene. Disse har ikke vært inkludert etter 2006 og vil bli etterbetalt.
- (53) Overføringen av de om lag 700 kabinansatte er uten betydning for den tariffavtalen SAS har inngått med NKF. De tidligere Braathens-ansatte fikk videreført sin tariffavtale i det nye selskapet. SAS er således bundet av avtaler med begge foreningene. Avtaler har sitt eget omfang og innenfor dette sin egen autonomi. Vedbæk-avtalene er en del av tariffreguleringen mellom SAS og NKF. Ordlyden kan ikke strekkes ut over avtalens virkeområde. Tariffavtalen kan bare anvendes innenfor den gruppen som blir styrt av avtalen. Medlemmer av SBK kan ikke inngå i beregningsgrunnlaget for tilskudd til NKF. Det vil stride mot normal tariffpraksis dersom SAS skulle anvende tariffavtalen med NKF overfor medlemmer av annen forening med egen tariffavtale. Dette må også ha vært klart for NKF. At NKF hadde avtale i begynnelsen tilsier ikke at den skal styre annen tariffavtale som senere måtte bli opprettet eller som overføres i forbindelse med fusjon. Fusjonen var ingen endring som ga grunnlag for utvidelse av avtalene. Det er heller ikke senere foretatt endringer.
- (54) NKF synes heller ikke å ha hatt noen forventning om at medlemmer av SBK skulle inngå i beregningsgrunnlaget før etter forhandlingene i 2006. Det ble ikke reagert på at tilskuddet ikke økte første halvår i 2005. Først ved epost av 8. september 2006 ber NKF om å få tilskuddene med grunnlag i alle kabinansatte. Begrunnelsen er at dette ble avtalt i forhandlingene i 2006.

- (55) Under tariffrevisjonen i 2006 måtte det fremstått som klart for NKF at de ikke hadde fått utbetalt tilskudd på grunnlag av alle kabinansatte. Det var ikke grunnlag for å utbetale tilskudd for medlemmer av SBK 1. januar 2005, og det er heller ikke grunnlag for at disse skal inkluderes på et senere tidspunkt.
- (56) Under forhandlingene i 2006 hadde SAS et klart mål om å likebehandle de to gruppene kabinansatte. Dette ble klart og uttrykkelig formidlet til NKF. Det vil stå i sterk kontrast til dette dersom SAS skulle ha bundet seg til at NKF skulle få fordeler som slår bena under andre.
- (57) Vedbæk-avtalene ble videreført uendret. Ingen mistet noe, og avtalene fortsatte som tidligere. Det som ble avtalt var at SAS skulle delta i diskusjon om velferdstiltakene, og at alle kabinansatte skulle ha tilgang til forsikringsordningen. Det var imidlertid ingen ny avtale som skulle gi prosenter av SBK-medlemmenes lønn. En slik utvidelse av avtalene ble aldri diskutert og hadde vært utenkelig. Det var heller aldri noe krav om endring av avtalene. At SBK skulle forsikres gjennom NKF ville vært veldig spesielt. Det ville videre være utenkelig at SAS skulle inngå avtale med NKF om forsikringsordning for SBK sine medlemmer uten samtykke fra SBK. Det måtte være åpenbart for NKF at en avtale om at SBK skulle meldes inn i forsikringsordning som NKF administrerte måtte bero på enighet fra SBK.
- (58) Epostene av 12. april, 26. mai og 8. september, alle 2006, viser at Haanæs mente det hadde oppstått en ny situasjon etter forhandlingene i 2006. Det er ikke i samsvar med det partene ble enige om ved avslutningen av forhandlingene, og står i sterk kontrast til det utgangspunkt og det mål om likebehandling SAS hadde for forhandlingene og meglingen. En slik forståelse kan heller ikke utledes av protokollen av 8. april 2006. Protokollen gir ikke rett til overføring av midler utover det som gjaldt etter avtalene fra 2002. Dersom medlemmer i SBK sluttet seg til ordningen, ville NKF eventuelt kunne innkassere tilskudd beregnet på disse. Det er imidlertid ingen som har meldt seg inn. Det er da usannsynlig at en fagforening skal få dekning for velferdstiltak på bakgrunn av midler fra annen fagforenings medlemmer. NKF har derfor ikke krav på penger utover det SAS allerede har erkjent.
- (59) Det foreligger ikke økonomisk tap slik NKF har anført. I kravet fra NKF er også inkludert det beløp SAS har erkjent etterbetalingsplikt for. Det tilkjennes ikke morarenter i Arbeidsretten. Når saksøker har lagt ned påstand om avsavnsrente er dette en merkelig omgåelse av Arbeidsrettens kompetanse. Det beløp som kreves må under enhver omstendighet modifieres etter rettens skjønn.
- (60) NHO og SAS er sterkt kritisk til omkostningsoppgaven. Det er fremlagt en mengde dokumenter som ikke har med saken å gjøre, og som heller ikke er dokumentert. Det må

videre være oppgitt for mange timer for hovedforhandlingen. De saksøkte skal ikke måtte betale for at advokaten har hatt behov for bistand under saken.

(61) NHO, med NHO Luftfart, og SAS har lagt ned følgende påstand:

1. De saksøkte frifinnes mot at saksøkte nr. 3 etterbetaler tilskudd beregnet av garantiprovisjonen i årene 2006, 2007 og 2008, samt 1 % tariff tillegg for tiden etter 2005 i den utstrekning dette ikke er utbetalt for den gruppe som skal være med i beregningsgrunnlaget.
2. De saksøkte tilkjennes sakens omkostninger.

Arbeidsrettens merknader

- (62) Tvisten gjelder hvilke elementer som inngår i "lønsummen" i Vedbæk-avtalene og omfanget av beregningsgrunnlaget for tilskuddene. Konkret må Arbeidsretten ta stilling til om det med "lønsummen" menes fast lønn og faste tillegg eller om det innbefatter all lønn som utbetales. Videre er det spørsmål om samtlige kabinansatte skal inngå i beregningsgrunnlaget for tilskuddene, eller om de kabinansatte som er organisert i SBK skal holdes utenfor beregningen.
- (63) Arbeidsretten legger til grunn at det svenske ordet "lønsummen" ikke er et begrep med selvstendig, eksakt og klart definert meningsinnhold, og at det ikke avviker vesentlig fra det tilsvarende norske ordet. Uttrykket kan ha ulik betydning avhengig av den enkelte tariffavtales lønssystem. I overenskomsten mellom partene er full lønn definert som fast lønn og faste tillegg, jf. § 7 pkt. 7.5. Det er uimotsagt opplyst at det er disse lønnelementene som danner grunnlag for beregning av kostnader ved forhandlinger om lønnsjustering, og at dette er innforstått mellom partene. Det var også summen av disse lønnelementene som lå til grunn for den potten som gjensto til fordeling i 2002 da Vedbæk-avtalene ble opprettet.
- (64) Arbeidsretten kan ikke se at NKF ikke kunne ha gjort innsigelser gjeldende tidligere på grunn av arbeidsgivers manglende vilje til å opplyse om beregningsgrunnlaget. Det bemerkes i den forbindelse at den manglende oppfølging som ble utvist fra SAS sin side var kritikkverdig. Det kan imidlertid ikke fritta NKF for sin plikt til å skape klarhet og gjøre innsigelser gjeldende innen rimelig tid. Under forhandlingene i 2002 var NKF kjent med, ikke bare det prosentvise tallet, men også det beløp, som gjensto til fordeling og som var grunnlag for opprettelsen av Vedbæk-avtalene. Dersom utbetalingene etter avtalene, som ble foretatt første gang i 2003, i vesentlig grad avvek fra dette beløpet, måtte NKF ha tatt spørsmålet opp med arbeidsgiver allerede på dette tidspunktet.
- (65) Det fremgår videre av dokumentasjonen i saken at NKF har vært kjent med hvilke lønnsposter som inngikk i beregningsgrunnlaget. I epost 24. september 2007 opplyste

Haanæs at det er ”lønnspostene 1070, 1630 og 1645” som skal inngå i beregningsgrunnlaget, ”etter det som ble oppgitt mars 2002 da avtalene ble effektuert”. Det bemerkes at avtalene ble gitt virkning fra 1. mars 2002. Ifølge forklaringene er det dette tidspunktet det refereres til i eposten. Første utbetaling ble etter det opplyste først foretatt i mars 2003. Dersom foreningen var ukjent med hvilke lønnsselementer disse lønnspostene ga uttrykk for, måtte de selv være ansvarlig for å bringe dette på det rene. Det legges til grunn at det ville vært mulig å få en avklaring av beregningsgrunnlaget på et tidligere tidspunkt. I den epost-kommunikasjonen som er fremlagt i saken fremgår det at NKF gjentatte ganger har purret på selve utbetalingen av tilskuddene. SAS på sin side har ønsket dokumentasjon for bruken av tilskuddene. Arbeidsretten kan imidlertid ikke se at spørsmålet om hvilke lønnsselementer som danner grunnlag for tilskuddene har vært tema mellom partene før i 2007.

- (66) På denne bakgrunn er Arbeidsretten kommet til at de saksøkte må få medhold hva gjelder hvilke lønnsselementer som inngår i ”lønsummen”. Det bemerkes i den forbindelse at SAS har erkjent at garantiprovisjon og tariff tillegg skal inngå i begrepet, og at det vil bli foretatt etterbetaling på grunnlag av justert beregningsgrunnlag.
- (67) Hva gjelder spørsmålet om hvilke kabinansatte som skal inngå i beregningsgrunnlaget for tilskuddene etter Vedbæk-avtalene, bemerker Arbeidsretten at det er enighet mellom partene om at de uorganiserte kabinansatte skal inngå i grunnlaget for beregningen av det prosentvise tilskuddene. Spørsmålet er således begrenset til hvorvidt beregningen av tilskuddene også skal foretas på grunnlag av de kabinansatte som er organisert i SBK . I dette spørsmålet har Arbeidsretten delt seg i et flertall og et mindretall.
- (68) *Flertallet*, dommerne *Nykaas, Dolva, Berge og Ulleberg* er kommet til at de saksøkte må frifinnes og skal bemerke:
- (69) Passusen ”CC med base OSL (pers.nr. 3xxxx)” gir isolert sett ikke en eksakt angivelse av hvilke kabinansatte som omfattes. Det klare tariffrettslige utgangspunkt ved tolkning av en tariffavtales omfang er at avtalen får virkning og skaper rettigheter og forpliktelser for partene i avtalen og deres medlemmer, jf. ARD 1958 s. 171. NKFs anførsler om at dersom avtalene var ment å være begrenset til NKFs medlemmer, måtte dette eksplisitt stått i avtalene, kan ikke føre frem. Det er ikke fra noen av partene anført at området for beregningsgrunnlaget skal være begrenset utelukkende til NKFs medlemmer. En uttrykkelig begrensning til NKFs medlemmer i avtalene, ville derfor ikke vært i samsvar med partenes mening og heller ikke med hvordan avtalene er blitt praktisert. Det kan imidlertid ikke av dette sluttes at avtalene er ment å omfatte enhver ansatt uavhengig av organisasjonstilhørighet. At avtalene omfatter de uorganiserte følger av enighet mellom partene og vil også kunne følge av eventuelle ufravikelighetsvirkninger. Det må derimot kreves klare holdepunkter for at en tariffavtale er ment å omfatte medlemmer av andre fagorganisasjoner innen samme arbeidsområde som ikke er part i avtalen og har sin egen

tariffavtale. En slik vidtrekkende avtale må også av hensyn til organisasjonsretten ha et klart grunnlag. Det vises i den forbindelse til hovedavtalens § 2-1. At Vedbæk-avtalene er en betalingsbestemmelse som tilgodeser foreningen, og dermed ikke som sådan gjøres gjeldende for medlemmer av andre fagorganisasjoner ved at de underlegges plikter og rettigheter, må være uten betydning for avgjørelsen. En bestemmelse om betaling på grunnlag av samtlige ansatte uten hensyn til organisasjonstilhørighet vil kunne være til hinder for en annen fagforenings mulighet til å ivareta sine medlemmers interesser.

- (70) Vedbæk-avtalene ble opprettet i forbindelse med de ordinære tarifforhandlingene i 2002 og inngår som en del av avtaleverket mellom partene, jf. protokollen av 3. august 2002 fra de avsluttende forhandlingene. Av det beløp som gjensto til fordeling i 2002, ble 1 % lagt på overenskomstens lønnsstige, mens 1 % ble fordelt på de to Vedbæk-avtalene. Flertallet kan ikke se at det er grunnlag for at disse beløpene skal behandles forskjellig eller at partene har ment at de skal gis ulikt omfang ved at beregningsgrunnlaget for Vedbæk-avtalene skal avvike fra omfanget av den ene prosenten som ble lagt på lønnsstigen. I den forbindelse bemerkes at overenskomstens omfangsbestemmelse har en tilsvarende ordlyd som Vedbæk-avtalene. Det er etter flertallets syn ikke holdepunkter for en avvikende forståelse av disse.
- (71) Da Vedbæk-avtalene ble inngått, var den eneste basen SAS hadde i Norge i Oslo. De kabinansatte var enten organisert i NKF eller uorganisert. Når omfanget av beregningsgrunnlaget for de prosentvise tilskuddene er kabinansatte med base OSL var dette etter det opplyste for å avgrense mot de kabinansatte i Sverige og Danmark. De som gjensto, og som da ble omfattet av bestemmelsene, var nettopp de ansatte i Oslo som var medlemmer av NKF og de uorganiserte. Utover dette var det da avtalene ble inngått ikke nødvendig, og heller ikke grunnlag for, å foreta noen ytterligere avgrensning. En slik forståelse underbygges også av avtalene for øvrig og deres formål. Tilskuddene skal dekke "NKFs egen gruppelivsforsikring" som NKF "administrerer selv" og kompetansetiltak i "NKFs regi". Tilskuddene er klart begrenset til spesifikke ordninger som er opprettet av NKF for foreningens medlemmer og eventuelle uorganiserte. At partene under forhandlingene i 2002 mente at grunnlaget for beregningen av disse tilskuddene skulle strekke seg ut over den personkrets avtalene var ment å tilgodese, finner flertallet ikke sannsynliggjort.
- (72) Det må da også tas i betraktning at tilskuddene bare "delvis" dekker forsikringsordningen. En eventuell innmelding forutsetter enten at den resterende delen dekkes av NKF, eller at tilslutningen beror på frivillighet fra den enkelte ansatte. At tilskuddene er ment anvendt etter sitt formål fremgår av begge avtalers siste ledd. NKF kan ikke ha hatt en berettiget forventning om at grunnlaget for tilskuddene skulle foretas på bakgrunn av andre enn de forsikringen var ment for, og under enhver omstendighet ikke at kabinansatte som tilhører andre fagorganisasjoner skal inntas i beregningsgrunnlaget. Etter flertallets mening måtte SAS ved inngåelsen av avtalene kunne legge til grunn at de skulle gjelde for medlemmer

av NKF og de uorganiserte, de to gruppene kabinansatte som på det tidspunktet var ansatt med base Oslo, og at beregningen skulle foretas på bakgrunn av disse kabinansatte, uten at dette eksplisitt ble presisert.

- (73) NKF foretok seg heller ikke noe da tilskuddene ikke økte som følge av sammenslåingen i 2005. Selv om de kabinansatte i tidligere SAS hadde fått sin lønn redusert med 10 % i 2004, og at antall kabinansatte var redusert med 107, måtte tilskuddets størrelse forventes å være vesentlig høyere dersom det var NKFs forståelse av avtalene at også de om lag 600 medlemmene som var organisert i SBK skulle medtas i beregningsgrunnlaget. Det ble heller ikke tatt skritt for å melde disse inn i forsikringsordningen før etter at forhandlingene i 2006 var avsluttet. I epost til personaldirektøren 12. april 2006 skrev Haanæs at ”alle kabinansatte nå [skal] omfattes av en behandlingsforsikring”. Dette gir klart uttrykk for at det etter NKFs mening først var etter at forhandlingene i 2006 var avsluttet, at medlemmene av SBK skulle inngå i beregningsgrunnlaget. Dette understrekes videre av puring på tilbakemelding i epost 26. mai 2006. Her skrev Haanæs at ”hele lønnsmassen skulle utgjøre grunnlaget for beregningen av tilskuddet fra 1. mars fordi vi tar inn alle kabinansatte i behandlingsforsikringen”. Det vises for øvrig til epost til foreningens forsikringskontakt av 12. april 2006 og epost av 8. september 2006 til SAS. Etter flertallets syn viser dette klart at ingen av partene forut for forhandlingene i 2006 mente at medlemmene av SBK skulle omfattes av forsikringsordningen og kompetansetiltakene og heller ikke inngå i beregningsgrunnlaget for tilskuddene til disse ordningene.
- (74) Det foreligger således ikke holdepunkter i avtalene selv, forutsetningen for eller praktiseringen av dem for at avtalene er ment å omfatte andre enn medlemmer av NKF og de uorganiserte.
- (75) Begge parter har anført at det ikke ble foretatt endringer i Vedbæk-avtalene under forhandlingene i 2006, og at disse ble videreført uendret med det innhold de hadde forut for forhandlingene. Spørsmålet er således om de to siste setningene i protokollen av 8. april 2006 må innebære at alle kabinansatte skal inngå i beregningsgrunnlaget for NKF sine forsikringsordninger og kompetansetiltak.
- (76) Det partene ble enige om i protokollen av 8. april 2006 var at ulike kompetansetiltak som ”er tilgjengelige for alle kabinansatte” skulle diskuteres, og at alle kabinansatte skulle gis ”mulighet for forsikringsordningen”. Flertallet kan ikke se at det i den ”tilgjengelighet” og ”mulighet” som er avtalt ligger en betalingsforpliktelse. Bestemmelsen retter seg mot foreningens plikt til å inkludere samtlige kabinansatte, og sier ikke noe om en eventuell betalingsplikt. Forklaringene trekker i retning av at det fra begge parter ble forutsatt at det også skulle gis tilskudd for de som ble inkludert i ordningene. Det er imidlertid ikke nødvendig for flertallet å ta stilling til hvorvidt protokollen må forstås slik at det var en forutsetning for å videreføre Vedbæk-avtalene uendret at forsikringsordningen og kompetansetiltakene ble tilgjengelige for alle, eller om grunnlaget for tilskuddene ville øke

dersom alle sluttet seg til ordningen. Det er ikke holdepunkt i protokollen for at det skal betales tilskudd på grunnlag av alle kabinansatte uten at disse også faktisk er innmeldt og deltar i ordningene. Forsøket på å melde inn de tidligere Braathens-ansatte i forsikringsordningen viser at det heller ikke var NKF's forståelse at det ville bli utbetalt tilskudd for disse utelukkende på grunnlag av "tilgjengelighet" og "mulighet". Dette støttes også av forklaringene under hovedforhandlingen. Etter flertallets syn kan NKF ikke ha hatt en berettiget forventning om at avtalen med arbeidsgiver innebar at de uten samtykke fra den enkelte ansatte eller SBK skulle kunne melde inn alle kabinansatte i forsikringsordningen. Særlig må dette gjelde når tilskuddsordningen fra arbeidsgiver bare delvis dekket kostnadene til ordningen. Det er ikke opplyst hvordan den resterende del var ment dekket uten at den kabinansatte samtykket. Både partsrepresentant og vitne fra NKF har opplyst at verken SBK eller den enkelte kabinansatte ble kontaktet i forbindelse med en eventuell innmelding, men at man kun forholdt seg til bedriften. Det er videre opplyst at medlemmer av SBK aldri ble innmeldt i forsikringsordningen.

- (77) Heller ikke forholdene under forhandlingene i 2006 gir grunnlag for en slik betalingsforpliktelse som saksøker har anført. Under forhandlingene ble det fra SAS sin side opplyst at man primært ønsket å terminere avtalene for å kunne likebehandle alle kabinansatte. Dersom ordningene skulle videreføres, måtte det medføre at også SBK fikk en tilsvarende tilskuddsordning, noe som ville øke bedriftens kostnader. Når partene i protokollen avtaler at alle kabinansatte skal gis mulighet til å delta i NKF's kompetanse- og forsikringsordninger, kan flertallet ikke se at det i dette ligger en ubetinget forpliktelse til betaling av økt tilskudd som ikke allerede fulgte av de videreførte avtalene. At NKF's representanter eventuelt mente at Vedbæk-avtalene allerede før forhandlingene i 2006 innebar at samtlige kabinansatte var omfattet, må NKF selv ta ansvar for. En slik forståelse kan etter flertallets syn ikke bygge på avtalene eller forutsetningene for disse, jf. det som er sagt om dette ovenfor.
- (78) Flertallet kan ikke se at det er grunnlag i protokollen av 8. april 2006, eller at NKF hadde noen berettiget forventning om at protokollen innebar at samtlige kabinansatte skulle omfattes av beregningsgrunnlaget i Vedbæk-avtalene.
- (79) *Mindretallet*, dommerne *Wahl*, *Stangnes* og *Bjørndalen* er kommet til at NKF må gis medhold hva gjelder spørsmålet om hvilke kabinansatte som skal inngå i beregningsgrunnlaget for tilskuddene selskapet skulle yte etter Vedbæk-avtalene, og vil bemerke:
- (80) Det sentrale og naturlige utgangspunkt ved fortolkning av tariffavtaler er ordlyden. Det følger av fast praksis fra Arbeidsretten. En objektiv språklig forståelse må legges til grunn. Det vises også til Rt 2004 side 297 avsnitt (49) hvor det bl. a. heter:

Da avtaler mellom fagforeninger og en arbeidsgiver regelmessig gjelder flere enn to parter, må de fortolkes etter ordlyden ut fra en objektiv språklig forståelse. Det samme må gjelde protokoller og retningslinjer i denne sak.

- (81) Ordlyden i Vedbæk-avtalene må forstås slik at SAS skulle betale tilskudd til NKF beregnet av lønssummen til samtlige kabinansatte. Ordlyden ” lønssummen for CC med base OSL” er etter mindretallets syn entydig. Det gjelder alle kabinansatte med base i Oslo. Det var SAS som førte avtalene i pennen, og dersom selskapet mente at beregningsgrunnlaget skulle være et annet og mer begrenset enn det som følger av en naturlig forståelse av ordlyden, var det all mulig foranledning til å la dette komme til uttrykk i en annen formulering av avtaleteksten, eller at forbeholdet på en annen måte hadde blitt tilkjennegitt overfor NKF. Det vises i denne forbindelse til ARD 2004 side 250 avsnitt XII, 5 hvor det bl.a. heter:

Arbeidsretten finner på bakgrunn av ordlyden i protokolltilførsel 10 j), sett i sammenheng med tariffavtaleverkets øvrige bestemmelser og system, tariffhistorien og ikke minst opplysningene om partenes utspill i løpet av de enkelte faser av forhandlingene og meklingen, at UHOs forhandlere hadde et saklig og berettiget grunnlag for å forstå den omtvistede bestemmelsen i protokolltilførsel 10 j) annen setning på den måten som nå gjøres gjeldende. KS forhandlere burde forstått dette og foretatt en klargjøring av avtaletolkningen. Under enhver omstendighet må KS, som sto for utformingen av ordlyden i bestemmelsen, bære ansvaret for de uklarheter formuleringene der kunne skape.

- (82) Det vises også til ARD 1967 side 45, hvor det på side 50 uttales:

Under hensyn til det som således foreligger, finner retten at Norsk Lærerlag burde ha sagt klart fra dersom man var av den oppfatning at den omstendighet at bare administrative stillinger ble tatt med i bestemmelsen o overenskomstens VI første ledd, ikke utelukket at læreretatens samlede lønnskostnader skulle tas i betraktning, og at organisasjonen tariffrettslig må bære risikoen for at dette ikke skjedde.

- (83) Også ordlyden i protokollen av 8. april 2006, som ble inngått etter at fusjonen med Braathens hadde blitt gjennomført 1. januar 2005, bestyrker forståelsen av at samtlige kabinansatte utgjør beregningsgrunnlaget. I den avtalen heter det at partene skulle ”diskutere ulike kompetansetiltak som er tilgjengelig for *alle* ansatte i SAS Braathens”. Det heter videre at ”*alle* kabinansatte gis mulighet for forsikringsordningen”. Dette kan etter mindretallets syn ikke forstås på annen måte enn de kompetansetiltak og den forsikringsordning som NKF fikk tilskudd til. Etersom kompetansetiltakene skulle være tilgjengelig for alle kabinansatte, og alle kabinansatte skulle få anledning til å være med i forsikringsordningen, må den naturlige ordlydsforståelse være at lønssummen til alle kabinansatte skulle inngå i beregningsgrunnlaget.
- (84) Mindretallet viser dessuten til at tidligere direktør i SAS Petter Jansen forklarte for Arbeidsretten at det ikke ble tatt forbehold og at alle var omfattet slik det klart fremgår av ordlyden i protokollen av 2006.
- (85) Mindretallet bemerker videre at SAS i protokoll av 28. mars 2008 uttalte at ”det i forbindelse med avslutningen av streik i K06 ble etablert en avtale der NKF skulle administrere forsikring og kompetansetiltak for alle kabinansatte i selskapet”. Denne

uttalelse bidrar ytterligere til den forståelse av Vedbæk-avtalene som NKF har gjort gjeldende.

- (86) Det må videre etter mindretallets syn være slik at den part i avtaleforholdet, som mener at det i tiden etter avtaleinngåelsen har inntrådt forhold som tilsier en annen forståelse enn hva som framgår av ordlyden, som har foranledning til å klargjøre dette overfor motparten. Det er i saken ikke dokumentert at selskapet, etter at Braathens ble innfusjonert 1. januar 2005, foretok seg noe overfor kabinforeningen med hensyn til hvordan tilskuddene fra nå av skulle beregnes.
- (87) Det vises videre til en rekke e-postutvekslinger våren/høsten 2006 mellom NKFs representant og forskjellige personer i selskapets ledelse. Temaet i disse e-postene var bl.a. krav fra foreningen om å få oversendt navnelister på alle kabinansatte i selskapet slik at disse kunne bli meldt inn i forsikringsordningen. Ikke på noe tidspunkt ble det fra selskapet gitt uttrykk for at forsikringsordningen til NKF nå var forbeholdt NKFs medlemmer slik at beregningsgrunnlaget skulle begrenses til lønnssummen til foreningens medlemmer. Det vises til at det så sent som i forhandlingsmøte 28. mars 2008 fra SASs side ble erkjent at NKF skulle administrere forsikrings- og kompetansetiltak for "alle kabinansatte".
- (88) Mindretallet vises videre til den avtale SAS inngikk 20. april 2006 med SBK – 12 dager etter at Vedbæk-avtalene ble videreført i K06. Det er bemerkelsesverdig at SAS holdt denne avtale skjult for NKF. Det strider mot grunnleggende lojalitetskrav i kontrakts- og avtaleforhold. SAS avtalte med SBK at NKFs avtale om helseforsikring skulle bli gjenstand for en juridisk vurdering i regi av NHO for å avklare alle sider ved avtalen. Det heter videre i avtalen mellom SAS og SBK at "[h]vis ordningen velges videreført skal denne ordningen også gjøres gjeldende for SBKs medlemmer". En naturlig forståelse av "skal denne ordningen også gjøres gjeldende for SBK's medlemmer" tilsier etter mindretallets syn at det var NKFs ordning som skulle gjøres gjeldende for SBKs medlemmer. Også av dette følger at alle kabinansatte er med i beregningsgrunnlaget for tilskuddene.
- (89) Mindretallet kan ikke se at det er noen tariffrettslig norm som tilsier en innkrenkende fortolkning av den avtale det i denne sak er tale om. Det som ble avtalt mellom partene i Vedbæk-protokollene var en ren tilskuddsordning – betalingsforpliktelse – fra selskapet til foreningen. Mindretallet kan ikke se at det er noe til hinder at det i en tariffavtale bestemmes at tilskudd som skal ytes til motparten tar utgangspunkt i lønnssummen til en bestemt gruppe ansatte uavhengig av organisasjonstilhørighet, så lenge en slik avtale ikke griper inn i rettigheter og plikter til andre organisasjoners medlemmer. Forholdet ville stilt seg annerledes dersom SBKs medlemmer gjennom avtalene mellom SAS og NKF hadde blitt meldt inn i NKFs forsikringsordning eller blitt forpliktet til å delta på NKFs kompetansetiltak. Avtalen mellom SAS og SBK må forstås slik at SBKs medlemmer ved frivillighet kunne tilslutte seg forsikringsordningen til NKF.

- (90) Det foreligger etter mindretallets syn for øvrig ikke andre tolkningsmomenter eller tariffrettslige prinsipper som tilsier at avtalene mellom SAS og NKF skal forstås på en annen måte enn det som framgår av ordlyden.
- (91) Dom i saken blir å avsi i samsvar med flertallets syn.
- (92) Begge parter har nedlagt påstand om saksomkostninger. Arbeidsretten bemerker at det normalt ikke tilkjennes saksomkostninger i saker for Arbeidsretten. Spesielt gjelder dette i tvister om forståelsen av en tariffavtale og dens bestemmelser. Unntak fra dette gjelder ved tariffstridig og ulovlig arbeidsstans, jf. arbtvl. § 6 nr. 2, jf. § 4, og i særlige tilfeller hvor tvisten gjelder åpenbare tariffbrudd fra den ene parts side. Den foreliggende tvist gjelder delvis uenighet om forståelsen av innholdet i Vedbæk-avtalene og delvis spørsmålet om tariffstridige forhold. NHO og SAS har fått fullt medhold i sin påstand. Arbeidsretten vil imidlertid bemerke at SAS har opptrådt uryddig og bidratt til uklarhet og manglende avklaring. Noe av dette skyldes hyppig utskifting av ledelse og at ulike personer har deltatt i forhandlinger. Det måtte imidlertid være bedriftens plikt å sørge for å bringe klarhet i forholdene og hva som var avtalt og ikke. Det er videre klanderverdig at bedriften inngikk avtale med SBK rett i etterkant av at forhandlingene med NKF var avsluttet uten at det ble informert om dette og betydningen av denne. Også på denne bakgrunn finner Arbeidsretten at det ikke bør tilkjennes saksomkostninger.
- (93) Dommen er avsagt med slik dissens som fremgår ovenfor.

SLUTNING

1. De saksøkte frifinnes mot at Scandinavian Airlines Systems Denmark Norway Sweden etterbetaler tilskudd beregnet av garantiprovisjonen i årene 2006, 2007 og 2008, og av 1 % tariff tillegg for tiden etter 2005 i den utstrekning dette ikke er utbetalt for medlemmer av NKF og eventuelle uorganiserte.

2. Saksomkostninger tilkjennes ikke.

Jakob Wahl

Elin Nykaas

Trond Dolva

Tove Stangnes

Lars Chr. Berge

Kjell Bjørndalen

Tore Ulleberg